

6. Kola Anna M. Edukacja w/dla wielokulturowości. Casus Singapururu [Education in/for Multiculturalism. The Case of Singapore]. *Studia Edukacyjne*. 2016. № 38.S. 265–278.

7. Ministry of Education [SG]. Singapore. URL: <https://www.moe.gov.sg> (дата звернення: 14.02.2019).

УДК 376-056. 26

Ярмолицька С.О.

методист навчально-методичного
центру психологічної служби і соціальної роботи
ТОКІППО
lukovskaso@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

Сьогодні в Україні розпочато системну роботу щодо доступу до освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП), задоволення їх освітніх потреб в загальноосвітніх закладах, незалежно від нозологічного спрямування. Цьому посприяли ратифікація у 2009 р. Конвенції про права інвалідів та реформи в освіті, зокрема впровадження НУШ, принципи якої передбачають надання освітніх послуг кожній дитині, спираючись на її природні нахили, створення умов для розвитку та самореалізації дитини в навчанні та житті в цілому [4, С. 21-22]. Тому «у зв'язку із таким інтенсивним створенням оптимальних умов дітям з порушеннями психофізичного розвитку в Україні виникла нагальна потреба більш якісної підготовки фахівців до роботи з дітьми з ООП» [5].

Удосконалення професійної підготовки педагогів щодо роботи з дітьми з ООП є предметом дослідження багатьох вчених, зокрема: В. Бородіної, О. Волошина, А. Колупаєвої, З. Ленів, В. Оржеховської, М. Савчин, О. Таранченко, О. Федоренко, Л. Шипіциної та інших.

Так, З. Ленів розробила структурно-функціональну модель підготовки педагогів, які здатні працювати в умовах інклюзивної освіти, визначила основні її компоненти та їх спрямування [7, с. 17].

О. Волошина, Н. Джой зазначають, що важливу роль у підготовці вчителя до роботи з дитиною з ООП відіграє безпосередня його готовність працювати з такою дитиною. Вони розглядають готовність «... як сукупність знань і уявлень про особливості дітей з обмеженими можливостями здоров'я, володіння способами й прийомами роботи з цими учнями в умовах інклюзивної освіти, а також сформованість певних особистісних якостей, що забезпечують стійку мотивацію до цієї діяльності» [3, с. 180]. О. Волошина, О. Таранченко, О. Федоренко виділяють уміння, якими повинен володіти вчитель в інклюзивному класі [2, с. 32; 9, 10]. Серед них: уміння орієнтуватись на соціальний досвід дитини, на її пізнавальні та індивідуальні можливості, вміння

створити сприятливі умови для соціальної адаптації.

Важливою умовою в роботі з дітьми з ООП відіграє педагогічна толерантність – здатність зрозуміти і прийняти дитину такою, якою вона є, наявність міцних переконань у педагога щодо необхідності надання систематичної та активної допомоги дітям з психофізичними вадами в освітньому процесі. Такої ж думки дотримується О. Мартинчук, яка основою профілю вчителя інклюзивної освіти вважає: повагу до різноманіття учнів, психологічну підтримку всіх учнів, спільну роботу з іншими учасниками освітнього процесу, постійний особистісний і професійний розвиток [8, с. 18].

Аналіз літератури свідчить, що в житті дітей з ООП важливе місце займає налагодження спілкування з однолітками, встановлення нових соціальних зв'язків, факт перебування в нових для них умовах закладу (зміна обстановки). Але тут можуть виникнути труднощі: з одного боку, навчання в загальноосвітньому закладі допомагає дітям з ООП позбутися почуття ізольованості, сприяє зниженню соціальних бар'єрів, формує в них почуття відповідальності, з іншого – є ризик неприйняття дітей з психофізичними вадами учнями, батьками чи педагогами класу, школи [11, с. 8]. Інколи, щоб захистити себе, дитина не йде на контакт. Частіше таке трапляється на початку входження в новий колектив.

Учитель – авторитет для учнів, під впливом якого формуються переконання та подальша поведінка дітей. Доброзичливе ставлення педагога до перебування дитини з ООП серед здорових дітей, надання вчасної допомоги та підтримки, відсутність у нього упередженого ставлення до дитини з ООП як до хворої – це обов'язково позитивно вплине на саму дитину і на ставлення до неї здорових дітей.

Таким чином, учитель повинен бути не лише професійно підготовленим до роботи в інклюзивному класі, але й бути психологічно налаштованим цілісно сприйняти дитину з ООП з її потребами, особливостями та можливостями, незалежно від діагнозу. Він повинен мати бажання працювати і спілкуватись із такою дитиною, прагнути до вибудови індивідуальної траєкторії розвитку такого учня, створити ситуацію успіху, любити її, рівномірно розподіляючи свою любов і увагу між усіма дітьми класу.

Допомогти сформувати психологічну готовність педагога до роботи з дітьми з ООП – одне із завдань фахівців психологічної служби інклюзивного закладу. Їх роль під час супроводу – емоційно підтримати педагога, змотивувати до роботи в інклюзивному класі, допомогти йому зорієнтуватися в світі дитини з ООП, навчити любити дитину зі всіма її особливостями та можливостями, сформувати вміння та навички налагодженню дружніх стосунків між дітьми, активного спілкування між дітьми і педагогом, сформувати вміння бачити і радіти кожному її досягненню, вміти вчасно надати допомогу, виробити емоційно-моторну стійкість тощо.

- На нашу думку, найбільш вдалою є узагальнена структура готовності вчителя до роботи з дітьми з ООП, яку розробили В. Й. Бочелюк, А. В. Турубарова. У цій структурі вони конкретизують готовність такими ознаками:

- позитивне ставлення до учня, педагогічного процесу, виховання і навчання;

- емоційна насиченість позитивного ставлення педагога до учня, його особиста зацікавленість в роботі з дитиною з ООП;

- знання про структуру особистості, її вікові зміни, мету та способи педагогічного впливу в процесі її формування та розвитку;

- педагогічні вміння щодо організації та здійснення навчально-виховного впливу на особистість, яка формується;

- прагнення спілкуватися з дітьми, передавати їм свій досвід, знання відповідно до змісту і способів досягнення соціально значущих цілей [1; 6, С.101].

Таким чином, упровадження ідей інклюзивної освіти, забезпечення можливості дітям з ООП всіх категорій здобувати бажаний рівень освітньої і фахової підготовки залежить не лише від якісної спеціальної підготовки педагога, розвитку його особистісних і професійних якостей, комунікативних, творчих та рефлексивних умінь, а передусім від психологічної готовності вчителя внутрішньо прийняти дитину з ООП, від його бажання працювати та спілкуватися з нею, від умінь та навичок налагоджувати доброзичливі стосунки між дітьми. Адже від того, наскільки в педагога буде позитивне ставлення до взаємодії з дитиною з ООП, залежить процес її успішного входження в шкільне соціальне середовище, засвоєння нею життєво необхідних навичок, якості освітнього процесу.

Література

1. Бочелюк В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посібник. – К.: Центр навчальної л-ри, 2011. – 264 с.
2. Волошина О. Підготовка майбутніх учителів до навчально-виховної роботи в умовах інклюзивного середовища // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2017. – № 1. – С. 31-39.
3. Волошина О., Джой Н. Модель підготовки майбутніх учителів до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти./ Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: педагогіка і психологія, 2015. Випуск 43. – С. 180-184. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Nzvdpu_pp_2015_43_43.pdf
4. Засенко В., Колупаєва А. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрями державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 3. – С.20-29.
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 2. – С. 7-18.
6. Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. – Харків: В-во «Ранок», 2018. – 176 с.
7. Ленів З. Підготовка кадрів для створення оптимальних умов дітям із порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному середовищі // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 3. – С. 13-19.

8. Мартинчук О. Підготовка фахівців у галузі спеціальної освіти: нові підходи. – 2018. – № 1. – С. 14-28.
9. Таранченко О. Концепція розвитку системи освіти осіб з порушенням слуху в Україні(проект) // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2015. – № 1. – С. 26-33.
10. Федоренко О. Особливості педагогічного супроводу молодших школярів зі зниженим слухом в умовах інклюзивного навчання // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2015. – № 2. – С. 72-77.
11. Шипицына Л. М. Интеграция детей с ограниченными возможностями здоровья // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2004. – № 2. – С. 7-9.